

ISSN 2450-6486

www.ehs-ss.pl

DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.3-2.05>

УДК: 378.6:37.035

Андрій БАБИЧ,
Кристина ЯНДОЛА

Формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня

ANDRIY BABYCH, KRYSZYNA YANDOLA. **Formation of social intelligence of future tactical officers.** *The article focuses on changing the social requirements for the system of military training of officers. It is proved that the training of highly qualified military specialists depends not only on their intellectual abilities, but also on the ability to establish and maintain contacts with people, correctly understand the emotions and information they transmit, which makes it especially important to form social intelligence. A thorough analysis of theoretical and practical scientific research of the concept of "social intelligence". In order to determine the level of social intelligence of future officers of the tactical level, a study of the initial level of social intelligence and clarified a number of conditions that in higher education institutions with specific learning conditions do not contribute to the harmonious development of social intelligence of future officers. It is proved that the methods of active training and education in the conditions of innovative approach to the organization of educational activity in a higher educational institution help to increase the efficiency of formation of social intelligence of future officers.*

***Keywords:** social intelligence, future tactical level officers, higher education institutions with specific learning conditions, socio-psychological training, methods of active learning and education.*

Вступ. В умовах стрімких змін, які виступають яскравим свідченням становлення інноваційного типу світового розвитку, змінюються суспільні вимоги до системи військово-професійної підготовки офіцерських кадрів, що, в свою чергу, зумовлює необхідність реалізації заходів комплексного вирішення завдань їх кадрового забезпечення. Адже, відповідно до освітнього стандарту підготовки бакалаврів за спеціальністю 254 Забезпечення військ (сил), основною метою навчання визначено «підготовка висококваліфікованих військових фахівців, які є компетентними в специфічних питаннях забезпечення військ (сил), здатні виконувати завдання за призначенням і несуть особисту та професійну відповідальність за свої дії» [4].

Підготовка висококваліфікованих військових фахівців залежить не тільки від їх інтелектуальних здібностей, але і в значній мірою від можливостей встановлювати та підтримувати контакти з людьми, правильно розуміти емоції та інформацію, яку вони транслюють, що обумовлює особливу важливість такого виду інтелекту, як соціальний (SQ) – здатність до адаптації в суспільстві та ефективної і адекватної соціальної взаємодії може вважатися найважливішим показником професіоналізму майбутніх військовослужбовців, оскільки дозволяє удосконалити процес прийняття ними виважених та ефективних рішень.

Високий рівень сформованості соціального інтелекту дає можливість задовольнити професійні компетентності та результати навчання, серед яких «здатність діяти соціально відповідально та свідомо; застосовувати психолого-педагогічні основи управлінської та виховної діяльності, методи психодіагностики особистості, вивчення соціально-психологічних явищ у військових колективах, контролювати стан військової дисципліни, здійснювати морально-психологічне забезпечення і мотивувати особовий склад під час виконання завдань за призначенням; спілкуватися та працювати в команді з представниками інших професійних груп різного рівня, з військовослужбовцями з інших країн, беручи до уваги різні термінологію, фонові знання та розуміння своїх колег щодо визначених завдань; демонструвати творче та гнучке мислення, здатність до самооцінки, наполегливість, активність,

комунікабельність, стресостійкість, навички самоконтролю, особисту мотивацію на військову службу» [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій Поняття соціального інтелекту особистості не є новим. Дослідження цього феномену тривають вже близько сторіччя, з моменту введення даного поняття до наукового обігу Е. Торндайком, який пов'язував його зі здатністю людини розуміти й управляти іншими людьми та залучатися до адаптивної соціальної поведінки. Різні площини соціального інтелекту особистості, визначення цього поняття та його структурних компонентів розглядаються у працях багатьох закордонних дослідників: Г. Айзенка, Ф. Вернона, Г. Гарднера, Дж. Гілфорда, Дж. Кіглстрома, Р. Стернберга, М. Саллівана, Р. Торндайка та інших. Це питання вивчалася також К. Абульхановою-Славською, М. Бобневою, Ю. Ємельяновим, Н. Кудрявцевою, О. Михайловою (Альошиною), Д. Ушаковим та іншими. Серед українських наукових цим питанням займалися Я. Каплуненко, Л. Ляховець, С. Редько, С. Руденко, Ю. Федорі, та деякі інші. Окремі аспекти проблеми розкриваються у роботах О. Власова, О. Корніяка, М. Смульсон, Н. Чепелева та інших.

Водночас, розгляд теоретичного та практичного наукового добутку довів, що поза увагою дослідників залишилася проблема формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня, а рівень сформованості їх соціального інтелекту, не є оптимальним і вимагає використання спеціальних методів розвитку в рамках психолого-педагогічної підготовки військовослужбовців.

Постановка завдання (цілей статті) Мета статті теоретично та емпірично дослідити рівень сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня, а також визначати умови та шляхи його ефективного формування.

Використані методи дослідження. Під час роботи було застосовано комплекс методів дослідження, а саме: теоретичні – теоретичний аналіз та синтез джерел із досліджуваної проблеми, вивчення нормативно-правових документів, державних стандартів – для характеристики стану розкриття проблеми в науковій літературі, уточнення сутності поняття «соціальний інтелект»; порівняння, класифікація, систематизація та узагальнення теоретичних й експериментальних даних; емпіричні – опитування, діагностичні методики; узагальнення педагогічного досвіду; виявлення результативності діяльності; статистичні – статистична обробка

отриманих результатів, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження Необхідно зазначити, що поняття «соціальний інтелект» є одним з найбільш суперечливих. Так представники соціально-психологічного підходу (Г. Андреева, Ю. Ємельянов, Л. Петровська та інші) розглядають соціальний інтелект як здатність людини приймати рішення в конкретній ситуації, спираючись на попередню орієнтацію, сприйняття й інтерпретацію її змісту.

Наукові дослідження доводять, що соціальний інтелект є складовою когнітивних (Н. Каліна), соціально-перцептивних (В. Лабунська), спеціальних (М. Амінов, Л. Лепіхова), соціальних (О. Власова) здібностей і входить до «соціальної обдарованості» особистості (О. Бодальов).

Н. Каліна вважає, що соціальний інтелект є специфічним когнітивним утворенням, яке забезпечує ефективність соціальної активності особистості, це особлива форма організації її розумового досвіду у сфері соціальної взаємодії. Соціальний інтелект, зауважує науковець, виявляється у спілкуванні, спільній діяльності, груповій та міжгруповій взаємодії, управлінні і керівництві, й фактично, є когнітивною основою комунікативної компетентності. В основі його формування знаходиться процес інтеріоризації культурного досвіду [1, с.168].

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що в цілому визначення соціального інтелекту припускає наступні розуміння: соціальні знання (С. Вонг, Дж. Дей, С. Максвелл, Н. Мир, К. Джон та ін.); соціальна пам'ять (Дж. Вашингтон та ін.); соціальне сприймання (Р. Ріггіо та ін.); соціальна чи комунікативна компетентність (М. Форд, Н. Кентор та ін.); соціальна інтерпретація – дешифрування невербальної інформації (Р. Ентоні, Р. Розенталь, Д. Арчер, Дж. Сміт та ін.); соціальна інтуїція (Ф. Чапін, С. Вонг, Д. Кітінг, Р. Розенталь та ін.); прогнозування (С. Космітський, О. Джон та ін.); соціальна адаптація чи здатність пристосовуватися (Д. Кітінг, Ф. Чапін, Р. Харлоу та ін.); соціально-когнітивна гнучкість (К. Джон, Дж. Дей та ін.); самооцінка (Н. Марлоу, Л. Браун та ін.).

Науковці наголошують, що перераховані підходи можна умовно звести до трьох груп: як вид пізнання, що перебуває в ряду інших видів інтелектуального пізнання; як знання, уміння й навички, набуті протягом життя; як особистісна риса, яка визначає успішність соціальної взаємодії [5]. Крім того, вчені

розглядають соціальний інтелект – як здатність до пізнання (теорія компетентності): М. Аргіл (професійна та комунікативна компетентність); Г. Оппенхеймер (мотиваційна та операціональна сторони); Дж. Співак, М. Шур (набір взаємопов'язаних умінь); К. Рубін, Л. Роуз-Креснор (поняття соціальних сценаріїв); Р. Селман (робота з інформацією); У. Пфінгстен, Р. Хінч (когнітивні, емоційні, моторні способи поведінки); М. Форд, М. Тісак (група ментальних здібностей); Р. Стернберг (ситуативний інтелект); Н. Кентор (прагматична сторона) та ін. Поглиблює розуміння феномену «соціальний інтелект» концепція, запропонована В. Куніциною, яка визначає соціальний інтелект як складну структуру, що має наступні складові: комплекс властивостей, які полегшують чи ускладнюють спілкування, на їх основі формуються такі інтегральні комунікативні якості як психологічна контактність і комунікативна сумісність; почуття самоповаги, відсутність придушених імпульсів, відкритість новим ідеям; соціальна перцепція, соціальне мислення, соціальна уява, соціальне уявлення, здібність розуміти і моделювати соціальні явища, розуміти людей та мотиви, що ними керують; психічна і фізична витривалість, активність, слабка виснаженість [3, с 54].

Першорядної вагомості соціальний інтелект набуває у представників професій, діяльність яких здійснюється у безпосередній взаємодії з іншими людьми. Вміння правильно сприймати та інтерпретувати поведінку людей, їх прагнення, мотиви та цілі, прогнозувати та скеровувати їх дії; усвідомлення власних емоційних реакцій та здатність до саморегуляції обумовлюють професійну ефективність, розвиток і самореалізацію фахівців, які працюють з людьми. Тому соціальний інтелект можна також визначити як професійно значиму, системну характеристику фахівців, діяльність яких відбувається у професійному середовищі «людина-людина», до яких звичайно можна віднести і діяльність майбутніх офіцерів тактичного рівня.

На основі зазначеного в якості робочого поняття під соціальним інтелектом розуміємо – інтегративну інтелектуальну здатність (уміння) особистості, яка забезпечує успішність соціальної адаптації та ефективність міжособистісної взаємодії та включає здатність до пізнання поведінки і комплексного аналізу ситуацій спілкування; здатність до розуміння й управління власними емоціями та емоціями інших; здатність до здійснення організаційно-комунікативної діяльності [1; 2; 4; 5].

З метою визначення рівня сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня було проведено дослідження вихідного рівня сформованості соціального інтелекту. Для дослідження рівнів сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня було використано: методику діагностики соціального інтелекту Дж. Гілфорда та М. О'Салліван, в адаптації О. Михайлової, яка включає діагностику чотирьох когнітивних здібностей соціального інтелекту (пізнання результатів поведінки, пізнання класів поведінки або невербальних проявів, пізнання перетворень поведінки або вербальних проявів, пізнання систем поведінки); тест Дж. Мейера, П. Селовея та Д. Карузо «Емоційний інтелект», адаптований О. Сергієнко та І. Ветровою, який включає діагностику здібностей до ідентифікації емоцій, до використання емоцій для підвищення ефективності мислення та діяльності, до розуміння та аналізу емоцій, до свідомого управління емоціями та інтегральний показник емоційної компетентності; методику КОЗ-2, яка визначає рівень розвитку організаційних та комунікативних здібностей (В. Синявський і Б. Федоришин); методика «Опитувальник формально-динамічних властивостей індивідуальності» (ОФДВІ), розроблена В. Русаловим; методика К. Замфір у модифікації А. Реана, для визначення мотивації професійної діяльності.

Аналіз отриманих результатів здійснено за допомогою методів математико-статистичної обробки емпіричних даних, які забезпечували достовірність опрацювання та інтерпретації отриманих результатів.

Здобуті результати були піддані кількісній і якісній обробці з метою з'ясування кількості респондентів (у %), які належать до трьох із встановлених рівнів: високий, середній та низький. Загальний рівень сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня, подано на рисунку1. Отримані дані дослідження соціального інтелекту офіцерів тактичного рівня свідчать про те, що переважна більшість респондентів мають середній та низький рівні соціального інтелекту, що є вкрай недостатнім та потребує подальшого формування.

Крім того, слід зазначити, що в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, існує ряд умов, які, як ми вважаємо, не сприяють гармонійному розвитку соціального інтелекту майбутніх офіцерів. До таких умов відносимо: жорстку регламентацію діяльності суб'єктів освітнього процесу; відношення

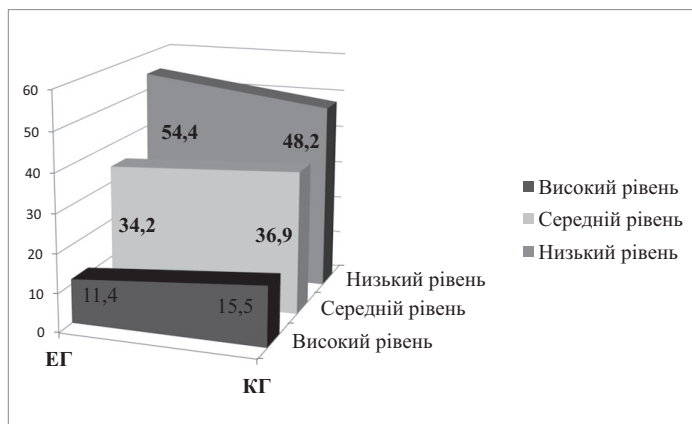

Рис. 1. Результати дослідження соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня

підпорядкування і субординація; перевагу групових видів діяльності; обмеження їх кола спілкування тощо.

На нашу думку, найбільш важливими складовими соціального інтелекту, які необхідно розвиток в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів, є: вдосконалення їх загальних здібностей в ситуаціях соціальної взаємодії; оволодіння соціально-психологічними техніками спілкування, спрямованих на успішне побудування комунікативного процесу, особливо в умовах деструктивної комунікації; розвиток вмінь і навичок співпраці в групі, в процесі спільної діяльності; розвиток здатності розуміти мотиви поведінки суб'єктів взаємодії; вдосконалення процесу соціального прогнозування, а саме, формулювання планів дій в ситуації професійної комунікації, рефлексії власного розвитку і оцінки невикористаних альтернативних можливостей; розвиток здатності приймати неординарні рішення в процесі міжособистісних відносин.

В останні роки в навчальних планах з підготовки бакалаврів і магістрів відбувається зменшення кількості так званих «аудиторних часів», що істотно обмежує вибір методів формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів і вимагає від викладачів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання використання нових підходів.

Теоретичний аналіз наукової літератури та емпіричні дослідження дозволили визначити наступні психологічні умовами

розвитку соціального інтелекту в умовах професійного навчання, а саме: цілеспрямоване варіювання досвіду соціально-рольової поведінки на основі розширення інформаційної моделі діяльності; забезпечення суб'єктної включеності в ситуації професійної діяльності, взаємодії і підвищення особистої відповідальності за результати діяльності, що сприяє збагаченню емоційно-особистісних аспектів рольової поведінки і досвіду в умовах професійної взаємодії зі значущими фахівцями в професії; забезпечення випереджаючого самовизначення фахівця з метою оцінки діяльності [1; 5].

Серед методів та технік, які можуть бути використані в процесі формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів можна виділити наступні: використання рольових ігор і навчальних соціальних ситуацій, які забезпечують формування різних соціально-рольових компетенцій; моделювання та проектування молодими людьми контексту соціального життя в формі рольових ігрових проєктів (проєкт – це реалістичний план про бажане майбутнє, що містить в собі раціональні обґрунтування конкретних обставин) перегляд і спільне обговорення фільмів в групі; соціально-психологічний тренінг [5]. Соціально-психологічний тренінг повинен сприяти розвитку у майбутніх офіцерів таких умінь як: зрозуміти, як треба поводитися, що і як говорити конкретній людині, вміти створити у неї позитивний, конструктивний настрій на майбутню розмову; уважно слухаючи повідомлення, одночасно спостерігати і враховувати особливості вербального і невербального поведінки людини, розуміти психологічні особливості співрозмовника, визначати його бажання або небажання продовжувати розмову, його здатність (готовність) змінити свою позицію; вміти виділити найбільш істотне з усього сказаного співрозмовником; зрозуміти його, часом приховані, наміри та цілі; управляти діалогом, досягати запланованої мети діалогу таким чином, щоб у співрозмовника зберігалася бажання продовжувати співпрацю, вміти закінчити розмову в потрібний момент; з'ясувати позицію і ставлення іншого до теми, мети, обставин та інших аспектів розмови; знайти ті аргументи і доводи, які переконливі саме для конкретної людини, отримати згоду; переконливо відмовити; при спілкуванні з людиною, що знаходиться в стані емоційного збудження – вміти скорегувати цей стан до адекватного рівня, не викликаючи здатність долати агресію. Соціально-психологічний тренінг повинен включати вправи та ігри, що включають матеріал майбутньої професійної діяльності. Найбільш привабливим методом подальшого розвитку

здібностей соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня, на нашу думку, стає кінотренінг. Впровадження цього методу сприяє: вдосконаленню загальної психологічної компетентності та компенсації нестачі життєвого досвіду шляхом знайомства з різними соціальними типажми і особливостей взаємодії з ними; розвитку емоційної сфери, кращому розумінню почуттів і емоційних станів у процесі спілкування; розширенню репертуару рішення комунікативних проблем, особливо в умовах деструктивної комунікації, в тому числі, емоційної і конфліктологічної напруги; розширенню способів вдало висловлювати свої почуття, думки, переконання.

Висновки. Отже, аналіз наукових досліджень дозволив визначити соціальний інтелект майбутніх офіцерів тактичного рівня. Результати емпіричного дослідження виявили досить низький рівень сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня, що засвідчило необхідність виконання роботи спрямованої на формування їх соціального інтелекту. Ефективність формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня можна забезпечити методами активного навчання та виховання в умовах інноваційного підходу до організації освітньої діяльності у вищому навчальному закладі.

Перспективи подальших наукових розвідок. Дослідження підтвердило необхідність подальшої цілеспрямованої роботи щодо формування професійних компетенцій та результатів навчання майбутніх офіцерів тактичного рівня. Подальшого аналізу потребують процеси формування у майбутніх військовослужбовців соціальної відповідальності та свідомості, здатності реалізувати свої права і обов'язки, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку та інші.

References:

1. Данченко, І. (2018). Формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С. 366 с.
2. Калина Н.Ф. (1999). Диагностика социального интеллекта личности. *Журнал практикующего психолога*. (5).С. 159-178.
3. Куницына В.Н. (2003). Межличностное общение. СПб.: Питер, 544 с.
4. Наказ про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. [Ел. ресурс]. (2018). Веб-сайт: URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/254-zabezpechennya-viysk-sil-bakalavr.pdf>

5. Харченко С. В. (2017). Особливості взаємозв'язків соціального інтелекту та настанов в спілкуванні у курсантів, які навчаються в ВНЗ зі специфічними умовами навчання. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. (3). – С. 207-216. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2017_3%283%29_24.

Transliteration of References:

1. Danchenko, I. (2018). Formuvannya sotsialnoi zrilosti studentiv vyshchikh ahrarynykh navchalnykh zakladiv: monohrafiia [Formation of social maturity of students of higher agricultural educational institutions: monograph]. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S. [in Ukrainian].
2. Kalina N.F. (1999). Diagnostika sotsialnogo intellekta lichnosti [Diagnosis of social intelligence of the person]. *Jurnal praktikuyushchego psihologa. [Journal of a practicing psychologist]* № 5. – pp. 159-178. [in Russian].
3. Kunitsyina, V.N. (2003). Mejlichnostnoe obschenie [Interpersonal communication]. SPb.: Piter, p 544 [in Russian].
4. Nakaz pro zatverdzhennya standartu vy'shhoyi osvity` za special`nistyu 254 «Zabespechennya vijsk (sy`l) dlya pershoo (bakalavrs`kogo) rivnya vy'shhoyi osvity`. [Order approving the standard of higher education in the specialty 254 "Provision of troops (forces) for the first (bachelor's) level of higher education]. (2018). URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/254-zabezpechennya-viysk-sil-bakalavr.pdf>. [in Ukrainian].
5. Kharchenko S. V. (2017). Osobly`vosti vzayemozv'yazkiv social`nogo intelektu ta nastanov v spilkuvanni u kursantiv, yaki navchayut`sya v VNZ zi specy`fichny`my` umovamy` navchannya [Features of the relationship between social intelligence and guidelines for communication in cadets studying at universities with specific learning conditions]. *Teorety`chni i pry`kladni problemy` psy`xologiyi [Theoretical and applied problems of psychology.]*. № 3. – pp. 207-216. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2017_3%283%29_24. [in Ukrainian].

Authors

Babych Andriy Anatoliyovych
Kharkiv National University of the
Air Force by Ivan Kozhedub,
Kharkiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-0930-4700
Email: babich0384@ukr.net

Yandola Kristina Alexandrovna
Kharkiv National University of the Air Force
by Ivan Kozhedub,

Kharkiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1040-5381

Email: yandola-k@ukr.net

Abstracts

АНДРІЙ БАБИЧ, КРИСТИНА ЯНДОЛА. **Формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня.** У статті акцентується увага на зміні суспільних вимог до системи військово-професійної підготовки офіцерських кадрів. Доведено, що підготовка висококваліфікованих військових фахівців залежить не тільки від їх інтелектуальних здібностей, але і від можливостей встановлювати та підтримувати контакти з людьми, правильно розуміти емоції та інформацію, яку вони транслиують, що обумовлює особливу важливість формування соціального інтелекту. Здійснено ґрунтовний аналіз теоретичного та практичного наукового дослідження поняття «соціальний інтелект». З метою визначення рівня сформованості соціального інтелекту майбутніх офіцерів тактичного рівня було виконано дослідження вихідного рівня сформованості соціального інтелекту та з'ясовано ряд умови, які в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання не сприяють гармонійному розвитку соціального інтелекту майбутніх офіцерів. Доведено, що підвищенню ефективності формування соціального інтелекту майбутніх офіцерів сприяють методи активного навчання та виховання в умовах інноваційного підходу до організації освітньої діяльності у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: соціальний інтелект, майбутні офіцери тактичного рівня, заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, соціально-психологічний тренінг, методи активного навчання та виховання.

АНДРЕЙ БАБИЧ, КРИСТИНА ЯНДОЛА. **Формирование социального интеллекта будущих офицеров тактического уровня.** В статье акцентируется внимание на изменении социальных запросов к системе военно-профессиональной подготовки офицерских кадров. Доказано, что подготовка высококвалифицированных военных специалистов, зависит не только от их интеллектуальная их способностей, но и в значительной степени от возможностей устанавливать и поддерживать контакты с людьми, пра-

вильно понимать эмоции и информацию, которую они транслируют, что обуславливает особую важность формирования социального интеллекта. Осуществлен глубокий анализ теоретического и практического понятия «социальный интеллект». С целью определения уровня сформированности социального интеллекта будущих офицеров тактического уровня был определён исходный уровень сформированности социального интеллекта и установлены условия, которые в учреждениях высшего образования со специфическими условиями обучения не способствуют гармоничному развитию социального интеллекта будущих офицеров. Доказано, что повышению эффективности формирования социального интеллекта будущих офицеров тактического уровня способствуют методы активного обучения и воспитания в условиях инновационного подхода к организации образовательной деятельности в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: социальный интеллект, будущие офицеры тактического уровня, учреждения высшего образования со специфическими условиями обучения, социально-психологический тренинг, методы активного обучения и воспитания.

ANDRIY BABYCH, KRYSZYNA YANDOLA. **Kształtowanie inteligencji społecznej przyszłych oficerów taktycznych.** Artykuł koncentruje się na zmianie wymagań społecznych systemu szkolenia wojskowego oficerów. Udowodniono, że kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów wojskowych zależy nie tylko od ich zdolności intelektualnych, ale także od umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów z ludźmi, prawidłowego rozumienia przekazywanych przez nich emocji i informacji, dlatego szczególnie ważne jest kształtowanie inteligencji społecznej. Dokładna analiza teoretycznych i praktycznych badań naukowych nad pojęciem „inteligencji społecznej”. W celu określenia poziomu ukształtowania inteligencji społecznej przyszłych oficerów szczebla taktycznego, zbadano początkowy poziom wykształcenia inteligencji społecznej oraz wyjaśniono szereg warunków, które w uczelniach o określonych warunkach uczenia się nie przyczyniają się do harmonijnego rozwoju inteligencji społecznej przyszłych oficerów. Udowodniono, że metody aktywne szkolenia i kształcenia w warunkach nowatorskiego podejścia do organizacji działalności edukacyjnej w uczelni sprzyjają zwiększeniu efektywności kształtowania inteligencji społecznej przyszłych oficerów.

Słowa kluczowe: inteligencja społeczna, przyszli oficerowie szczebla taktycznego, uczelnie o określonych warunkach uczenia się, trening społeczno-psychologiczny, metody aktywne uczenia się i edukacji.